

АНАЛИЗ-ДОКЛАД НА ДЕЙНОСТТА НА ВОЕННИТЕ СЪДИЛИЩА В ПЕРИОДА 2014 – 2015 ГОДИНА

1. Основание и цел

Анализът се извърши на основание заповед № 809/13.05.2016 г. на председателя на Върховния касационен съд с оглед необходимостта от извършване на оценка на ефективността на работата на военните съдилища в Република България. Той има за цел да установи цялостната дейност на Военно-апелативния и на военно-окръжните съдилища в периода 2014-2015 г.

Военните съдилища са регламентирани в Конституцията съдебни органи, които имат специална предметна подсъдност.

В изпълнение на законната делегация по чл. 95, ал. 1 от Закона за съдебната власт /ЗСВ/ компетентността на военния съд е определена в глава тридесет и първа от Наказателно-процесуалния кодекс /НПК/. Там се съдържат особените правила за разглеждане на дела, подсъдни на военните съдилища. В чл. 396, ал. 1 от НПК е определена предметната компетентност на военните съдилища според качеството на субекта на престъплението. На военните съдилища са подсъдни делата за престъпления, извършени от: военнослужещи; генерали, офицери и лица от сержантския и редовия състав от други министерства и ведомства; резервистите при изпълнение на активна служба в доброволния резерв и лицата на военновременна служба; гражданските лица на служба в Министерството на отбраната, в Българската армия и в структурите на подчинение на министъра на отбраната, в Националната служба за охрана, в Националната разузнавателна служба, при или по повод изпълнение на службата им; на военните съдилища са подсъдни и делата за престъпления, в осъществяването на които са участвали и граждански лица.

В чл. 101, ал. 2 от ЗСВ и чл. 397 от НПК е определена компетентността на Военно-апелативния съд, който разглежда делата, образувани по жалби и протести срещу актове на военните съдилища от цялата страна.

Към датата на изготвяне на настоящия доклад на територията на страната действат три военно-окръжни съдилища – Софийски военен съд /СВС/, Пловдивски военен съд и Сливенски военен съд и Военно-апелативен съд /ВоАС/ като въззивна инстанция.

В тях са ангажирани двадесет и двама съдии. Броят им по щат през 2015 г. е двадесет и трима съдии (Военно-апелативен съд – 6 бр., Софийски военен съд – 9, Пловдивски военен съд – 5 бр. и Сливенски военен съд – 3 бр.), което е с 8 по-малко в сравнение с 2014 г.

През 2015 г. във Военно-апелативния съд щатната численост за съдебни служители е 13 бр., всяка от които заета. Съотношението между съдии и съдебни служители е 2.17 при средно съотношение за апелативен съд в страната 1.31. Следва да се отбележи, че в годишния доклад на ВКС изрично е посочено, че съотношението между съдии и съдебни служители в апелативните съдилища не е добро и следва да се подобрява, като се увеличава броя на служителите.

Във военно-окръжните съдилища в края на 2015 г. щатната численост за съдебни служители е 37 бройки, от които три незаети. Съотношението между съдии и съдебна администрация е 2.18 при средно за окръжните съдилища в страната 1.99.

2. Методика

А/ Провеждане на количествено изследване чрез обработка на статистическа информация относно:

- а.1. постъпили, образувани и разгледани дела по вид процедури по НПК и по текстове от НК;
- а.2. натовареност на съдилищата на база щат и действителна натовареност;
- а.3. диференцирани процедури и мерки за неотклонение;
- а.4. резултати от институционален контрол;

Б/ Провеждане на качествено изследване чрез:

- б.1. анализ на потвърдени, изменени и отменени актове;
- б.3. срочност на разглеждане на делата и на изготвяне на постановените актове;

3. КОНСТАТАЦИИ

Част първа

Постъпили и разгледани дела по вид процедури и текстове от НК

2014 г.

През 2014 г. в системата на военните съдилища са постъпили общо 589 бр. дела. От тях 91 бр. дела (15.44%) са постъпили във Военно-апелативния съд, 207 бр. дела (35.14%) в Софийския военен съд, 160 бр. дела (27.16%) в Пловдивския военен съд, 105 бр. дела (17.82%) в Сливенския военен съд, 21 бр. дела (3.56%) във Варненския военен съд и 5 бр. дела в Плевенския военен съд (0.84%). Необходимо е да се отбележи, че с решение на Висшия съдебен съвет по протокол № 6 от 06.02.2014 г. Варненският военен съд и Плевенският военен съд са закрити, считано от 01.04.2014 г. Като правопреемник на Военен съд – гр. Варна е определен Сливенският военен съд, а на Военен съд – гр. Плевен съответно Софийският военен съд.

В табличен вид информацията относно постъпилите през 2014 г. дела може да бъде обобщена така:

Постъпили дела в системата на военните съдилища за 2014 г.		
Съд	Общо постъпили дела за 2014 г.	Процент от общия брой дела постъпили в системата на военните съдилища
Военно-апелативен съд	91	15.44%
Софийски военен съд	207	35.14%
Пловдивски военен съд	160	27.16%
Сливенски военен съд	105	17.82%
Варненски военен съд	21	3.56%
Плевенски военен съд	5	0.84%
Общо	589	

От постъпилите през 2014 г. във военно-окръжните съдилища общо 498 бр. дела – 41.56% са били разгледани от Софийския военен съд, 32.12% от Пловдивския военен съд, 21.08% от Сливенския военен съд, 4.21 % от Варненския военен съд и 1% от Плевенския военен съд.

Постъпили дела във военно-окръжните съдилища през 2014 г.		
Съд	Постъпили дела	Процент от общия брой дела постъпили във военно окръжните съдилища
Софийски военен съд	207	41.56%
Пловдивски военен съд	160	32.12%
Сливенски военен съд	105	21.08%
Варненски военен съд	21	4.21%
Плевенски военен съд	5	1%
Общо	498	

Очевидно е, че концентрация на дела има в Софийския военен съд /41.46%/, което е почти два пъти повече от Сливенския военен съд /21.08%/.

По характер образуванията за разглеждане във Военно-апелативния съд през 2014 г. 91 бр. дела се разпределят както следва:

наказателни дела от общ характер (н.о.х.д.) 45 бр. (49.45%), частни наказателни дела (ч.н.д.) 33 бр. (36.26%), административно-наказателни дела (а.н.д.) 10 бр. (10.98%) и наказателни дела от частен характер (н.ч.х.д.) 3 бр. (3.29%).

По характер образуванията за разглеждане във военно-окръжните съдилища през 2014 г. 498 бр. дела се разпределят както следва: разпити – 255 бр. (51.20%), н.о.х.д. – 102 бр. (20.48%), ч.н.д. – 81 бр. (16.26%), а.н.д. – 56 бр. (11.24%) и н.ч.х.д. – 4 бр (0.80%).

В табличен вид горната информация може да бъде обобщена така:

Разпределение по характер на образуванията във Военно-апелативния съд дела за 2014 г.:					
Съд	Общо постъпл.	н.о.х.д.	а.н.д.	н.ч.х.д.	ч.н.д.
Военно-апелативен съд	91	45	10	3	33
Процент от образуванията дела		49.45%	10.98%	3.29%	36.26%

Разпределение по характер на образуваните във военно-окръжните съдилища дела за 2014 г.:						
Съд	Общо постъпл.	н.о.х.д.	а.н.д.	н.ч.х.д.	ч.н.д.	Разпит
Софийски военен съд	207	37	8	1	32	129
Пловдивски военен съд	160	33	32	0	12	83
Сливенски военен съд	105	29	15	3	24	34
Варненски военен съд	21	1	1	0	12	7
Плевенски военен съд	5	2	0	0	1	2
Общо	498	102	56	4	81	255
Процент от всички образувани дела		20.48%	11.24%	0.80%%	16.26%	51.20%

Делата от общ характер са едва 20,48%, производствата по разпит пред съдия – 51,20%.

Разпределение по характер на образуваните в системата на военните съдилища дела за 2014 г.:						
Съд	Общо постъпл.	н.о.х.д.	а.н.д.	н.ч.х.д.	ч.н.д.	Разпит
Военно-апелативен съд	91	45	10	3	33	0
Софийски военен съд	207	37	8	1	32	129
Пловдивски военен съд	160	33	32	0	12	83
Сливенски военен съд	105	29	15	3	24	34
Варненски военен съд	21	1	1	0	12	7
Плевенски военен съд	5	2	0	0	1	2
Общо	589	147	66	7	114	255
Процент от всички образувани дела		24.95%	11.20%	1.18%	19.35%	43.29%

През 2014 г. в системата на военните съдилища не са образувани производства вземане и изменение на мерки за неотклонение по реда на чл. 64 и чл. 65 от НПК

Разгледаните дела в системата на военните съдилища през 2014 г. са 642 бр т.е повече от постъпилите. От тях н.о.х.д. – 185 бр. (28.81%), н.ч.х.д. – 8 бр. (1.24%), ч.н.д.– 372 бр. (57.94%). и а.н.д. 77 бр. (11.99%).

Военно-апелативният съд е разгледал 96 бр. дела – 48 бр. н.о.х.д., 34 бр. ч.н.д., 11 бр. а.н.д. и 3 бр. н.ч.х.д.

Военно-окръжните съдилища през 2014 г. са разгледали 546 бр. От тях: н.о.х.д. – 137 бр. (25 %), н.ч.х.д. – 5 бр. (1 %), ч.н.д.– 338 бр. (62 %), от които **255 бр.** или **75 %** са разпити на обвиняеми и свидетели и а.н.д. 66 бр. (12%).

От разгледаните през 2014 г. от военно-окръжните съдилища 137 бр. наказателни дела от общ характер, разпределението по видове престъпна дейност е както следва: „Престъпленията против собствеността” – 37.22% (51 бр.), „Общопасни престъпления” – 9.70% (27 бр.), „Престъпления против стопанството“ – 9.48% (13 бр.), „Престъпления против дейността на ДООО“ – 8.75% (12 бр.), „Военни престъпления“ – 6.56% (9 бр.), „Престъпления против личността“ – 6.56% (9 бр.), „Документни и компютърни престъпления“ – 5.83% (8 бр.), „Престъпления против общественото спокойствие“ – 4.37% (6 бр.) и на последно място „Престъпления против брака, семейството и младежта“ – 1.45 % (2 бр.).

Дяловото разпределение на разгледаните през 2014 г. от военно-окръжните съдилища наказателни дела от общ характер по видове престъпна дейност		
Глава от Наказателния кодекс	процент	брой престъпления
Гл. V „Престъпленията против собствеността”	37.22%	51
Гл. XI „Общопасни престъпления”	19.70%	27
Гл. VI „Престъпления против стопанството“	9.48%	13

Гл. VIII „Престъпления против дейността на ДООО“	8.75%	12
Гл. XIII „Военни престъпления“	6.56%	9
Гл. II „Престъпления против личността“	6.56%	9
Гл. IX, IXa „Документни и компютърни престъпления“	5.83%	8
Гл. X „Престъпления против общественото спокойствие“	4.37%	6
Гл. III „Престъпления против брака, семейството и младежта“	1.45%	2
Общо за периода		137

2015 г.

През 2015 г. в системата на военните съдилища са постъпили общо 932 бр. дела. От тях 76 бр. дела (8.15%) са постъпили във Военно-апелативния съд, 315 бр. дела (33.79%) в Софийския военен съд, 324 бр. дела (34.76%) в Пловдивския военен съд и 217 бр. дела (23.28%) в Сливенския военен съд.

В табличен вид информацията относно постъпилите през 2015 г. дела може да бъде обобщена така:

Постъпили дела в системата на военните съдилища за 2015 г.		
Съд	Общо постъпили дела за 2015 г.	Процент от общия брой дела постъпили в системата на военните съдилища
Военно-апелативен съд	76	8.15%
Софийски военен съд	315	33.79%
Пловдивски военен съд	324	34.76%
Сливенски военен съд	217	23.28%
Общо	932	

От постъпилите през 2015 г. във военно-окръжните съдилища общо 856 бр. дела – 36.79% са били разгледани от Софийския военен съд, 37.85% от Пловдивския военен съд и 25.35% от Сливенския военен съд.

Постъпили дела във военно-окръжните съдилища през 2015 г.		
Съд	Постъпили дела	Процент от общия брой дела постъпили във военно окръжните съдилища
Софийски военен съд	315	36.79%
Пловдивски военен съд	324	37.85%
Сливенски военен съд	217	25.35%
Общо	856	

По характер образуванията за разглеждане във Военно-апелативния съд през 2015 г. 76 бр. дела се разпределят както следва: н.о.х.д – 36 бр. (47.36%), ч.н.д. – 33 бр. (43.42%), а.н.д. – 4 бр. (5.26%) и н.ч.х.д. – 4 бр. (3.94%).

По характер образуванията за разглеждане във военно-окръжните съдилища през 2015 г. 856 бр. дела се разпределят както следва: **разпит – 485 бр. (56.65%)**, ч.н.д. – 183 бр. (21.37%), н.о.х.д. – 122 бр. (14.25%), а.н.д. – 59 бр. (6.89%) и н.ч.х.д. – 7 бр. (0.81%).

В табличен вид горната информация може да бъде обобщена така:

Разпределение по характер на образуванията във Военно-апелативния съд дела за 2015 г.:					
Съд	Общо постъпл.	н.о.х.д.	а.н.д.	н.ч.х.д.	ч.н.д.
Военно-апелативен съд	76	36	4	3	33
Процент от образуванията дела		47.36%	5.26%	3.94%	43.42%

Разпределение по характер на образуванията във военно-окръжните съдилища дела за 2015 г.:						
Съд	Общо постъпл.	н.о.х.д.	а.н.д.	н.ч.х.д.	ч.н.д.	Разпит
Софийски военен съд	315	32	16	5	46	216
Пловдивски военен съд	324	48	27	1	43	205
Сливенски военен съд	217	42	16	1	94	64
Общо	856	122	59	7	183	485
Процент от всички образувани дела		14.25%	6.89%	0.81%	21.37%	56.65%

Разпределение по характер на образуваните в системата на военните съдилища дела за 2015 г.:						
Съд	Общо постъпл.	н.о.х.д.	а.н.д.	н.ч.х.д.	ч.н.д.	Разпит
Военно-апелативен съд	76	36	4	3	33	0
Софийски военен съд	315	32	16	5	46	216
Пловдивски военен съд	324	48	27	1	43	205
Сливенски военен съд	217	42	16	1	94	64
Общо	932	158	63	10	216	485
Процент от всички образувани дела		16.95%	6.75%	1.07%	23.17%	52.03%

През 2015 г. в системата на военните съдилища са образувани 25 производства за вземане и изменение на мерки за неотклонение по реда на чл. 64 и чл. 65 от НПК. Те се разпределят както следва от таблицата:

Брой производства по реда на чл. 64, 65 и чл. 270 от НПК за 2015 г.		
Съд:	Брой:	Процент от общия брой
Военно-апелативен съд	11	42.30%
Софийски военен съд	0	0%
Пловдивски военен съд	1	3.84
Сливенски военен съд	14	53.84%
Общо:	26	

Дяловото разпределение на разгледаните през 2015 г. от военно-окръжните съдилища наказателни дела от общ характер по видове престъпна дейност е както

следва: „Престъпленията против собствеността” – 43.15% (63 бр.), „Общопасни престъпления” – 23.28% (34 бр.), „Военни престъпления“ – 6.84% (10 бр.), „Престъпления против стопанството“ – 6.84% (10 бр.), „Престъпления против дейността на ДООО“ – 5.47% (8 бр.), „Престъпления против личността“ – 4.79% (7 бр.), „Документни престъпления“ – 4.10% (6 бр.), „Престъпления против общественото спокойствие“ – 4.37% (6 бр.) и на последно място „Престъпления против брака, семейството и младежта“ – 0.68% (1 бр.).

Дяловото разпределение на разгледаните през 2015 г. от военно-окръжните съдилища наказателни дела от общ характер по видове престъпна дейност		
Глава от Наказателния кодекс	процент	брой престъпления
Гл. V „Престъпленията против собствеността”	43.15%	63
Гл. XI „Общопасни престъпления”	23.28%	34
Гл. XIII „Военни престъпления“	6.84%	10
Гл. VI „Престъпления против стопанството“	6.84%	10
Гл. VIII „Престъпления против дейността на ДООО“	5.47%	8
Гл. II „Престъпления против личността“	4.79%	7
Гл. X „Престъпления против общественото спокойствие“	4.79%	7
Гл. IX „Документни престъпления“	4.10%	6
Гл. III „Престъпления против брака, семейството и младежта”	0.68%	1
Общо за периода		146

С оглед необходимостта от данни за сравнителен анализ следва да бъде посочена динамиката на постъпление на делата през периода 2012-2015 г.:

Постъпили дела в системата на военните съдилища за периода 2012 – 2015 г.				
Съд	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.
Военно-апелативен съд	144	117	91	76
Софийски военен съд	369	238	207	315
Пловдивски военен съд	623	734	160	324
Сливенски военен съд	277	101	105	217
Варненски военен съд	147	104	21	0
Плевенски военен съд	57	53	5	0
Общо за годината	1617	1347	589	932

В процентно съотношение броят на делата, постъпили в системата на военните съдилища през 2014 г., е намалял с 63.58% спрямо постъпилите през 2012 г., и с 56.28% спрямо постъпилите през 2013 г.

Делата, постъпили в системата на военните съдилища през 2015 г., са намалели с 42.17% спрямо постъпилите през 2012 г., и с 30.81% спрямо постъпилите през 2013 г.

Делата, постъпили в системата на военните съдилища през 2015 г., са се увеличили с 41.77% спрямо постъпилите през 2014 г. Увеличението е за сметка на делата за разпити – от 255 през 2014 г. на 485 през 2015 г., и ч.н.д. – от 114 през 2014 г. на 216 през 2015 г., т.е почти двойно /190%/. В същото време, н.о.х.д. производствата са се увеличили само с 11 броя, което е пренебрежим дял /7%/. Важно е да се отбележи, че след всяко връщане на дело за ново разглеждане то получава нов номер и се включва в статистиката като новопостъпило. В производствата, образувани като ч.н.д., са включени актове за съдебен контрол в досъдебното производство и разрешение за специални разузнавателни средства.

Диференцирани процедури

Производства по реда на глава 27, 28 и 29 от НПК за 2014 г.				
Съд	Софийски военен съд	Пловдивски военен съд	Сливенски военен съд	
Година:	2014 г.			
Процесуален ред	Брой дела	Брой дела	Брой дела	Общо
Глава 27 от НПК	1	4	1	6
чл. 371, т. 1 от НПК	0	2	1	
чл. 371, т. 2 от НПК	1	2		
Глава 28 от НПК	10	37	13	60
Глава 29 от НПК	6	5	9	20
по чл. 382 от НПК	5	1	7	
по чл. 384 от НПК	1	4	2	
Общ брой дела за годината по реда на трите диференцирани производства	17	46	23	
Общ брой н.о.х.д. за разглеждане за периода за трите съдилища	137			
Процент на производствата по глава 27 спрямо общия брой н.о.х.д. за разглеждане	4.38%			
Процент на производствата по глава 29 спрямо общия брой н.о.х.д. за разглеждане	14.60%			

Производства по реда на глава 27, 28 и 29 от НПК за 2015 г.				
Съд	Софийски военен съд	Пловдивски военен съд	Сливенски военен съд	
Година:	2015 г.			
Процесуален ред	Брой дела	Брой дела	Брой дела	Общо
Глава 27 от НПК	0	9	3	12
чл. 371, т. 1 от НПК		1	3	
чл. 371, т. 2 от НПК		8		
Глава 28 от НПК	12	21	13	46
Глава 29 от НПК	5	0	10	15
по чл. 382 от НПК	4	0	9	
по чл. 384 от НПК	1	0	1	
Общ брой дела за годината по реда на трите диференцирани производства	17	30	26	
Общо за периода	34	76	49	
Общ брой н.о.х.д. за разглеждане периода за трите съдилища	146			
Процент на производствата по глава 27 спрямо общия брой н.о.х.д. за разглеждане	8.22%			
Процент на производствата по глава 29 спрямо общия брой н.о.х.д. за разглеждане	10.28%			

Общ брой производства по реда на глава 27, 28 и 29 от НПК за 2014-2015 г.				
Съд	Софийски военен съд	Пловдивски военен съд	Сливенски военен съд	
Година:	2014 г.			
Процесуален ред	Брой дела	Брой дела	Брой дела	Общо
Глава 27 от НПК	1	4	1	6
Глава 28 от НПК	10	37	13	60
Глава 29 от НПК	6	5	9	20
Общ брой дела за <u>годината</u> по реда на трите диференцирани производства	17	46	23	
Година:	2015 г.			
Глава 27 от НПК	0	9	3	12
Глава 28 от НПК	12	21	13	46
Глава 29 от НПК	5	0	10	15
Общ брой дела за <u>годината</u> по реда на трите диференцирани производства	17	30	26	
Общо за периода	34	76	49	
Общо за трите съдилища:	159			
Общ брой на н.о.х.д. за 2014-2015 г.	283			
Процент на производствата по глава 27 спрямо общия брой н.о.х.д. за разглеждане за 2014-2015 г.	6.36%			
Процент на производствата по глава 29 спрямо общия брой н.о.х.д. за разглеждане за 2014-2015 г.	12.36%			

През 2014 г. в системата на военните съдилища 6 дела са проведени по реда на глава двадесет и седма от НПК – 3 от тях са били в хипотеза на чл. 371, т. 1 от НПК и 3 бр. в хипотезата на чл. 371, т. 2 от НПК.

През 2015 г. проведените по реда на тази глава дела са били 12 бр. – 4 бр. от делата са били по реда на чл. 371, т. 1 от НПК и 8 бр. по реда на чл. 371, т. 2 от НПК.

Съд	Софийски военен съд	Пловдивски военен съд	Сливенски военен съд	
Година:	2014 г.			
Процесуален ред	Брой дела	Брой дела	Брой дела	Общо
Глава 27 от НПК	1	4	1	6
чл. 371, т. 1 от НПК	0	2	1	3
Съкратени съдебни следствия проведени в периода 2014-2015 г.	1	2	0	3
Година:	2015 г.			
Глава 27 от НПК	0	9	3	12
чл. 371, т. 1 от НПК	0	1	3	4
чл. 371, т. 2 от НПК	0	8	0	8

Статистическите данни сочат на пренебрежимо малък процент производства, проведени по реда на диференцираната процедура по Глава 27 от НПК. Тази процедура е изключително „непопулярна“ в СВС, в който в анализирания двугодишен период има само едно производство по този ред. Няма спор, че диференцираните процедури са насочени към ускоряване на съдебното

производство и облекчаване на процеса на доказване, но тяхното прилагане е в зависимост както от съдебния състав и най-вече от професионалните умения на съдията-докладчик, така и от волята на страните. Поради това, не може да се направи категоричен извод какви са причините двете диференцирани процедури на съкратено съдебно следствие да не се използват в практиката на военните съдилища. В разговор с председателя на Софийския военен съд той изрази мнение, че съдиите се въздържат от инициране на съкратени съдебни следствия, тъй като това води до неблагоприятни изводи за тяхната натовареност предвид въведената от ВСС *точкова* система за определянето ѝ.

Натовареност на съдилищата на база щат и действителна натовареност

Средната натовареност на съдия по щат на Военно-апелативния съд към дела за разглеждане на месец през 2014 г. е 1.14 бр. и 1.22 бр. за 2015 г.

Средната натовареност по щат в наказателните отделения на апелативните съдилища през 2014 г. към дела за разглеждане на месец е била 3.95 бр. и 4.31 бр. за 2015 г. През 2014 г. най-натоварени са били наказателните съдии от Апелативен съд – Варна с 5.55 бр. дела месечно, а през 2015 г. тези от от АС – Велико Търново с 5.81 бр. дела за разглеждане месечно.

Най-ниска е натовареността за двете години във Военно-апелативния съд – 1.14 бр. за 2014 г. и 1.22 бр. през 2015 г., и в Апелативния специализиран наказателен съд – 1.98 бр. през 2014 г. и 2.06 бр. през 2015 г.

Средната натовареност на съдия по щат на военно-окръжните съдилища през 2015 г. е 4.34 бр. към делата за разглеждане на месец, а през 2014 г. е 2.68 бр., при средна натовареност 4.12 бр. за 2013 г. и 4.86 бр. за 2012 г.

Средната натовареност по щат към дела за разглеждане на месец в Софийския военен съд през 2014 г. е 2.08 бр. и 3.05 бр. през 2015 г. В Пловдивския военен съд през 2014 г. е 3.02 бр. и 5.52 бр. през 2015 г. В Сливенския военен съд средната натовареност по щат през 2014 г. е 2.97 бр. и 6.28 бр. през 2015 г. В закритите Варненски военен съд и Плевенски военен съд средната натовареност през 2014 г. е била 1.67 бр. за ВС – гр. Варна, и 0.89 бр. за ВС – гр. Плевен.

Средната натовареност по щат на наказателен съдия в окръжните съдилища за 2014 г. е 8.04 бр. разгледани дела месечно и 8.76 бр. през 2015 г.

През 2015 г. най-натоварени са наказателните съдии в Специализирания наказателен съд с 13.93 бр. дела за разглеждане на месец към щатна бройка и съдиите в Софийски градски съд с 12.50 бр. Най-малко натоварени са съдиите в Софийския военен съд с 3.05 бр. и в Окръжен съд – Търговище с 3.25 бр.

Данни за натовареността на окръжните съдии, правораздаващи в наказателни отделения през 2014 г., липсват, поради което не се извършва сравнение с тях.

Средната натовареност на съдия по щат във Военно-апелативния съд през 2014 г. към постъпили дела на месец е 1.08 бр. дела на месец и 1.05 бр. за 2015 г.

Средната натовареност на съдия по щат към постъпили дела на месец във военно-окръжните съдилища през 2014 г. е 2.31 бр. дела на месец и 4.19 бр. за 2015 г. (*Заб. в натовареността за 2014 г. не са включени двадесет и шестте дела, постъпили в закритите ВС – Варна и ВС – Плевен, и не са взети предвид закритите щатни бройки в тези две съдилища).

Средната действителна натовареност на съдия на база разгледани дела във Военно-апелативния съд през 2014 г. е 1.28 бр. и 1.47 бр. дела за 2015 г.

Средната действителна натовареност на съдия във Военно-апелативния съд през 2014 г. към постъпили дела е 1.21 бр. дела и 1.26 бр. за 2015 г.

Средната действителна натовареност на съдия във военно-окръжните съдилища на база разгледани дела през 2014 г. е 2.38 бр. дела месечно от един съдия. Най-натоварени – с 3.02 бр. дела, са съдиите от Пловдивския военен съд, следвани от съдиите в Сливенския военен съд – 2.68 бр, Софийския военен съд – 2.14 бр., Варненски военен съд – 1.67 бр., и Плевенски военен съд – 0.89 бр.

През 2015 г. средната действителна натовареност на съдия във военно-окръжните съдилища е 4.59 бр. към всичко разгледани дела.

Най-натоварени – с 6.28 бр. дела, са съдиите от Сливенския военен съд, следвани от съдиите в Пловдивския военен съд – 5.52 бр., и Софийския военен съд – 3.05 бр.

Поради липса на данни за отработените човекомесеци за 2014-2015 г. от съдиите, правораздаващи в наказателни отделения на апелативните и окръжни съдилища, сравнение по този показател е възможно единствено с Апелативния специализиран наказателен съд и Специализирания наказателен съд.

През 2014 г. действителната натовареност на съдия на база разгледани дела в Апелативния специализиран наказателен съд е 2.45 бр. и 2.06 бр. за 2015 г.

През 2014 г. натовареността на съдия в Специализирания наказателен съд е 12.91 бр. и 14.82 бр. за 2015 г.

Средната действителна натовареност на военно-окръжен съдия към постъпили дела за 2014 г. е 2.17 бр. дела и 4.43 бр. за 2015 г.

В табличен вид горната информация може да бъде обобщена така:

Средна месечна натовареност на военно-апелативен съдия по щат към дела за разглеждане	
Бр. дела	година
1.14	2014
1.22	2015

Средна месечна натовареност на военно-апелативен и апелативен наказателен съдия по щат към дела за разглеждане за 2014 г.		
Най-високо натоварен съд	Бр. дела	година
Апелативен съд - Варна	5.55	2014
Средна натовареност за периода:	3.95	
Най-слабо натоварени съдилища		
Апелативен специализиран наказателен съд	1.98 бр.	
Военно-апелативен съд	1.14	
Средна месечна натовареност на военно-апелативен и апелативен наказателен съдия по щат към дела за разглеждане за 2015 г.		
Съд	Бр. дела	
АС - Велико Търново	5.81	
АС - Бургас	5.30	
АС - Варна	5.08	
АС - Пловдив	5.05	
Софийски апелативен съд	4.89	
Апелативен специализ. наказателен съд	2.06	
Военно-апелативен съд	1.22	
Средна натовареност за периода	4.31	

Средна месечна натовареност на военно-окръжен съдия по щат към дела за разглеждане		
Съд	Бр. дела	година
Софийски военен съд	2.08	2014
Пловдивски военен съд	3.02	
Сливенски военен съд	2.97	
Варненски военен съд	1.67	
Плевенски военен съд	0.89	
Средна натовареност за за годината:	2.68	
Софийски военен съд	3.05	2015
Пловдивски военен съд	5.52	
Сливенски военен съд	6.28	
Средна натовареност за за годината:	4.34	

Средна месечна натовареност на военно-окръжен съдия по щат към дела за разглеждане	
Бр. дела	година
4.86	2012
4.12	2013
2.68	2014
4.34	2015
Средна месечна натовареност на наказателен съдия по щат към дела за разглеждане в окръжен съд	
8.04	2014
8.76	2015

**Средна месечна натовареност на военно-окръжен
съдия и окръжен наказателен съдия по шат към дела
за разглеждане за 2015 г.**

Съд	Бр. дела
1. Спец. нак. съд	13.93
2. СГС	12.50
3. ОС - Пловдив	10.61
4. ОС - Кюстендил	10.08
5. ОС – Стара Загора	9.83
6. ОС - Хасково	9.77
7. ОС - София	9.70
8. ОС - Пазарджик	8.82
9. ОС - Бургас	8.64
10. ОС - Силистра	8.61
11. ОС - Разград	8.10
12. ОС - Благоевград	7.93
13. ОС - Варна	7.62
14. ОС - Шумен	7.40
15. ОС - Перник	6.92
16. ОС - Силистра	6.83
17. ОС - Плевен	6.75
18. ОС - Габрово	6.69
19. ОС - Ловеч	6.65
20. ОС - Велико Търново	6.60
21. ОС - Смолян	6.42
22. ОС - Русе	6.35
23. ВС - Сливен	6.28
24. ОС - Ямбол	6.21
25. ОС - Враца	6.16
26. ОС - Кърджали	5.81
27. ВС - Пловдив	5.52
28. ОС - Добрич	5.46
29. ОС - Видин	4.94
30. ОС - Монтана	4.68
31. ОС - Търговище	3.25
32. ВС - София	3.05
Средна натовареност за периода	8.76

Средната действителна натовареност на съдия на база разгледани дела във Военно-апелативния съд и военно-окръжните съдилища			
Съд	Бр. дела	година	
Военно-апелативен съд	1.28	2014	
Софийски военен съд	2.14		
Пловдивски военен съд	3.02		
Сливенски военен съд	2.68		
Варненски военен съд	1.67		
Плевенски военен съд	0.89		
Средна действителна натовареност на <u>военно-окръжен</u> съдия за периода	2.38		
Военно-апелативен съд	1.47	2015	
Софийски военен съд	3.39		
Пловдивски военен съд	5.52		
Сливенски военен съд	6.28		
Средна действителна натовареност на <u>военно-окръжен</u> съдия за периода	4.59		
Средната действителна натовареност на съдия на база разгледани дела във Военно-апелативния съд, военно-окръжните съдилища, Апелативния специализиран наказателен съд и Специализирания наказателен съд			
Съд	Бр. дела	година	
Апелативни съдилища			
Апелативен специализиран наказателен съд	2.45	2014	
Военно-апелативен съд	1.28		
Окръжни съдилища			
Специализиран наказателен съд	12.91		
Софийски военен съд	2.14		
Пловдивски военен съд	3.02		
Сливенски военен съд	2.68		
Варненски военен съд	1.67		
Плевенски военен съд	0.89		
Апелативни съдилища			
Апелативен специализиран наказателен съд	2.06	2015	
Военно-апелативен съд	1.47		
Окръжни съдилища			
Специализиран наказателен съд	14.82		
Софийски военен съд	3.39		
Пловдивски военен съд	5.52		
Сливенски военен съд	6.28		

Очевидно е, че средната натовареност на военните съдии е значително по-ниска от тази на наказателните съдии в останалите съдилища. За апелативната инстанция тя е четири пъти, а в окръжната инстанция – два пъти по-ниска от средната за страната, дори с отчитане на ръст на постъпили дела през 2015 г.

Резултат от делата и съотношение между присъди, споразумения и разпореждания по чл. 249-250 НПК

През 2014 г. 20 дела са решени със споразумение. През 2015 г. делата, решени чрез тази диференцирана процедура, са 15. Данните за съотношението между решените дела с присъда или със споразумение, съответно – делата, по които е прекратено съдебното производство и делото е върнато на прокурора, на първо място сочат на извод, че процентът на върнати на досъдебното производство дела от съдия-докладчик е съществен. През 2014 г. делата, по които е прекратено съдебното производство и делото е било върнато за отстраняване на допуснати съществени нарушения на процесуалните правила, съставляват около 1/3 от всички постановени за годината съдебни актове. Бройката на делата, които са върнати в предходна процесуална фаза, обаче, не дава основание за стабилни изводи, като от една страна, може да насочи към некачествено проведено разследване, но от друга страна, може да е отражение на непълноценно осъществяване от съдията-докладчик на правомощията му по контрол за допуснати на досъдебното производство съществени нарушения на процесуалните правила.

Следва да бъде отбелязан чувствителният спад на процента на върнати на досъдебното производство дела през 2015 г.

Във връзка със съотношението между решените с присъда дела и тези, по които е постигнато споразумение, то не би могло да бъде показател за качеството на работа на военните съдилища. Следва да се посочи тенденция за увеличаване на решените с присъда производства през 2015 г.

През 2014 г. военно-окръжните съдилища са решили с присъда 29 дела, а през 2015 г. – 40 бр.

За 2014 г. са постановени 25 разпореждания по чл. 249-250 НПК, а през 2015 г. – 14 броя.

Съотношението между посочените актове може да бъде изразено така:

Съотношение между присъди, споразумения и разпореждания по чл. 249-250 НПК за периода 2014-2015 г.				
	Присъди	Споразумения	Разпореждания по чл. 249-250 НПК	Година
Брой	29	20	25	2014
Процент от постановените актове за годината	39.18%	27.02 %	33.78%	
Общо постановени актове за годината – 74 бр.				
Брой	40	15	14	2015
Процент от постановените актове за годината	57.97%	21.73%	20.28%	
Общо постановени актове за годината – 69 бр.				
Общо постановени актове за целия период - 143 бр.				
Процент от постановените актове за целия период	48.25%	24.47%	27.27%	2014-2015

Част втора

Качествено изследване

Анализ на постановените съдебни актове

През 2014 г. – 2015 г. военните съдилища са постановили общо 1 316 съдебни акта /в това число не са включени актовете на закритите Варненски военен съд и Плевенски военен съд/. От тях 10 бр. по н.ч.х.д., 158 бр. по ч.н.д., 89 бр. по а.н.д. и 824 бр. по ч.н.д. по разпити.

През 2014 г. – 2015 г. са обжалвани и протестирани 137 бр. акта, постановени от военно-окръжните съдилища, разпределени между всички съдилища:

- Военен съд – Пловдив – обжалвани – 17 бр., потвърдени – 10 бр., изменени – 0, отменени – 5, и 2 са отменени с прекратяване на наказателното производство, поради амнистия, давност, починал деец или изпадането му в продължително разстройство на здравето.
- Военен съд – Сливен – обжалвани – 43 бр., потвърдени – 24 бр., изменени – 5 бр., отменени – 7, и 7 от производствата по обжалване са висящи.
- Военен съд – София – обжалвани – 77 бр., потвърдени – 33 бр., изменени – 8 бр., отменени – 11 бр. От производствата по обжалване 24 бр. са висящи. Едно производство е прекратено поради оттегляне на протеста.

Краен резултат от инстанционна проверка на актовете на военно-окръжните съдилища за периода 2014-2015 г.						
Брой обжалван и актове	Потвърдени	Изменени	Отменени	Отменени и поради давност, амнистия, смърт на дееца...	Висящи	Прекратени
137	67	13	23	2	31	1
Процент	48.91%	9.49%	16.79%	1.46%	22.63%	0.73%

Краен резултат от инстанционна проверка на актовете на военно-окръжните съдилища постановени по нохд за периода 2014-2015 г.				
Брой обжалвани окончателни актове	Потвърдителни	Изменителни	Отменителни	Отменителни поради давност, амнистия, смърт на деца...
105	67	13	23	2
Процент	63.81%	12.38%	21.90%	1.90%

/*Заб. в последната таблица не са включени висящите производства.

Процентът на потвърдени, изменени и отменени актове е определен на база 104-те акта, които са придобили стабилитет. Въззивното производство, което е прекратено поради оттегляне на протеста, не е взето предвид./

Изключено е прекратеното производство.

От тях е видно, че през 2014 г. са потвърдени от последна инстанция 37.66% от обжалваните дела, изменени са 7.79%, а изцяло отменени – 23.38%. (Следва да се отбележи, че този процент се формира при 22 бр. висящи дела, които формират 28.57% от обжалваните за периода актове. Освен това, в отменените актове не са включените тези, които са отменени поради прекратяване на наказателното производство поради амнистия, давност, починал деец или изпадането му в продължително разстройство на здравето). През 2015 г. тези цифри са съответно 63.33% потвърдени, 11.67% изменени, 8.33% отменени (при висящи дела за периода 15%).

През 2014 г. и 2015 г. пред ВКС са образувани 52 дела по протести и жалби срещу решения на Военно-апелативния съд по въззивни дела от общ характер. От тях са потвърдени 27 /52%/, изцяло са отменени 21 /40%/ и са изменени частично 4 /8 %/, т.е. 48% от обжалваните актове по касационен ред са претърпели корекция, като делът на изцяло отменените е превалиращ.

При изготвяне на статистическата база на този много важен критерий за оценка на ефективността на изследваните съдебни звена възникна технически проблем, който е уместно да се включи в изложението.

В отчетните доклади и анализи на съдилищата процентът на коригираните актове /изменени и отменени/ се изчислява на база постановени актове през

отчетната година, включително такива по дела, приключили през предходната. За илюстрация – в доклад на Софийския военен съд за отменени и изменени съдебни актове е посочено, че през 2014 г. са обжалвани и протестирани 51 бр. съдебни акта, от които 41 бр. по дела, свършени през 2014 г., и 10 бр., свършени през предходен период. След това цифрите на отменените и изменени актове през 2014 г. са отнесени към този общ брой обжалвани присъди и определения с уговорката, че 35,3% от тях са с неясен краен изход, тъй като не са се върнали от инстанционна проверка. Този подход, макар да има обяснение в цикъла на разглеждане на делата, който не приключва с края на календарния статистически сегмент, оказва влияние върху обективността на заключенията за качеството на правораздаването. Ето защо, с настоящия анализ се прави опит за актуализиране на информацията за приключване на проверките по разгледаните и обжалвани през 2014 и 2015 г. дела. Изготвените таблици са базирани на данни от военните съдилища към периода на изготвяне на доклада – м.06.2016 г., макар отново да се установи значителен процент незавършени */висящи/* производства.

Големият относителен дял на изменени и особено на отменени съдебни актове е лош атестат за ефективността на дейността на военните съдилища. В изследване на причините за неговите основания, авторите на настоящия анализ се запознаха със съдебните актове, обективиращи инстанционни проверки по НПК.

Основен акцент бе поставен върху практиката на Военно-апелативния съд, поради решаващото й въздействие върху контролираните военни съдилища.

На първо място, бяха разгледани потвърдените съдебни актове на Военно-апелативния съд.

Те представляват малко над половината от обжалваните решения по делата от общ характер.

Касационните състави са установили неоснователност на доводите в жалбите и протестите в подкрепа на исканията за ревизия. При част от извършените проверки, независимо от позитивния за стабилитета на проверявания акт краен резултат, обаче, се съзират критични бележки. Въпреки тяхната спорадичност, те заслужават внимание, тъй като съдържат ценна информация за ефективността на дейността на проверяваните инстанции като функция на проявената компетентност. Така по к.н.о.х.д. № 781/2015 г. е отбелязано, че ненужно във въззивното решение е

възпроизведено буквално съдържанието на доказателствени източници, макар да не са направени различни от първоинстанционните фактически изводи, по к.н.о.х.д. № 1800/2014 г. мотивите на въззивното решение са определени като „пестеливи”, по к.н.о.х.д. № 1345/2015 г. вниманието е насочено към допуснати нарушения при провеждане на разпит на свидетели и ненадлежно приобщаване на обяснения на подсъдимия по реда на чл. 371, т. 1 от НПК. Особено се открояват коментарите по к.н.о.х.д. № 997/2015 г., по което ВКС се е произнесъл за трети път с потвърдително решение. Последната инстанция се е впечатлила от обстоятелството, че процесът е продължил в съдебна фаза повече от три години, три пъти се е произнасял първостепенен съд и четири пъти – въззивен. Обвинението е за кражба на акумулаторна батерия „Искра” на стойност 57.50 лева. Касационният съдебен състав заключил, че „процесуалното развитие на делото в съдебната фаза, с оглед вида на повдигнатото обвинение и предмета на вмененото във вина престъпление, по никакъв начин не би могло да се приеме, най-меко казано, че представлява атестат за проявен професионализъм при разглеждането и решаването му”.

На второ място, бе извършен преглед на отменените и изменени въззивни решения.

Той доведе до изводи в няколко насоки:

1. Доминират отменените решения поради съществени нарушения на процесуалните правила.

Най-често те са :

- непълни и противоречиви мотиви /к.н.о.х.д. № 184/2141 г., к.н.о.х.д. № 171/2014 г., к.н.о.х.д. № 115/2015 г., к.н.о.х.д. № 551/2015 г., к.н.о.х.д. 710/2014 г., к.н.о.х.д. № 976/2015 г. и др./,
- липса на обсъждане на доводи на жалбоподателите /к.н.о.х.д. № 184/2014 г., к.н.о.х.д. № 631/2015 г. – в последното това нарушение се отбелязва на фона на обемност на мотивите на въззивната инстанция, к.н.о.х.д. № 824/2015 г., к.н.о.х.д. № 976/2015 г., к.н.о.х.д. № 195/2015 г., к.н.о.х.д. № 1427/2015 г., к.н.о.х.д. № 1656 2015 г./,
- пренебрегване на доказателства и превратната им оценка /к.н.о.х.д. № 115/2015 г., к.н.о.х.д. № 976/2015 г., к.н.о.х.д. № 1094/2015 г., к.н.о.х.д. № 1187/2015 г., к.н.о.х.д. № 195/2015 г., к.н.о.х.д. № 1427/2015 г., к.н.о.х.д. № 747/2014 г. и др./.

2. Сравнително по-малко са констатациите за неправилно приложение на закона и почти винаги те са направени в съчетание с установени съществени процесуални нарушения /к.н.о.х.д. № 171/2014 г., к.н.о.х.д. № 115/2015 г. и др./.

3. Изменените съдебни актове се дължат преди всичко на неправилна оценка на смекчаващите и отегчаващите отговорността на подсъдимите обстоятелства, някои осмислени в контекста на чл. 9, ал. 2 от НК.

Две дела – к.н.о.х.д. № 98/2015 г., к.н.о.х.д. № 897/2015 г., са приключили с нова присъда, постановена по реда на чл. 354, ал. 5, изр. 2 от НПК, т.е. след две предходни отменителни решения на ВКС.

Казусите са симптоматични, поради което заслужават отделено внимание.

По к.н.о.х.д. № 98/2015 г. /известно като казуса „Анчови”/ Софийският военен съд като първа инстанция оправдал подсъдимите по обвиненията за въоръжен грабеж и изнасилване. Военно –апелативният съд потвърдил присъдата. ВКС отменил това решение и върнал делото на въззивната инстанция. След ново разглеждане оправдателната първоинстанционна присъда отново била потвърдена. ВКС повторно отменил въззивния съдебен акт и върнал делото на предходната инстанция. При трета въззивна процедура, апелативният съд отменил първоинстанционната присъда частично и прекратил делото в тази част поради изтекла абсолютна давност. В останалата оправдателна част присъдата била потвърдена. При поредната касационна проверка, ВКС заключил, че и при третото разглеждане на делото въззивната инстанция е дерогирала императивните норми на чл. 13, чл. 14 и чл. 107 от НПК, задължаващи я да вземе необходимите мерки за осигуряване разкриването на обективната истина и да изследва всестранно и пълно релевантните обстоятелства. По този начин съдът е допуснал съществено процесуално нарушение, възпрепятствало го да вземе безпристрастно и обосновано с доказателства решение. За да разреши казуса, касационният състав провел въззивно съдебно следствие, в рамките на което изслушал заключенията на съдебно-психиатрични експертизи за пострадалите, няколко експертизи за ДНК анализ на веществени доказателства, както и показанията на редица свидетели, т.е. използвал процесуален инструментариум, принципно присъщ на инстанциите по фактите, които бил принуден да замести. Съставът на ВКС установил, че указанията от предходните касационни проверки не са били изпълнени в пълнота от въззивния съд. Констатирани са позоваване на доказателства, които не са

събрани по реда на НПК, и необоснованост на изводите за надеждност на показанията на пострадалите. В заключение касационният съд отменил въззивното решение и постановил присъда, с която признал шестимата подсъдими за виновни в извършване на въоръжен грабеж в особено големи размери и наложил на всеки от тях наказание *лишаване от свобода* за срок от десет години, както и да заплатят на пострадалите обезщетение за понесените имуществени и неимуществени вреди.

По делото е установено, че Софийският военен съд е сезиран през 2007 г., а последното въззивно решение е постановено през 2014 г., т.е. седем години процесът се е развивал преимуществено в процедури, непосредствено свързани с дискрецията на военните съдилища – срок, който силно впечатлява предвид установената бързина на правораздаване в тези структури. Заедно с предходните периоди на разследване и разглеждане на делото, от момента на деянието до постановяване на окончателния съдебен акт изминали осемнадесет години.

По **к.н.о.х.д. № 897/2015 г. ВКС** отново се е произнесъл след отменителни касационни решения, едно от които поради абсолютно процесуално нарушение, допуснато от предходната инстанция – незаконен състав. Върховната инстанция отменила решението на Военно-апелативния съд и изменената с него присъда на Софийския военен съд, по силата на което на подсъдимия не било наложено наказание поради изтекла давност. С новата присъда ВКС признал подсъдимия за виновен в извършването на убийство като лице от състава на полицията и го наказал с *лишаване от свобода* за срок от седем години.

В този казус ВКС е отправил критика към обосноваването на фактическите изводи на доказателствената дейност на предходните инстанции и посочил липсата на доказателствена подкрепа на заключението за проявена от подсъдимия непредпазливост. И в този случай се наложило да се обсъди на плоскостта на смекчаващите обстоятелства продължителния срок на наказателно преследване, което продължило седемнадесет години.

..... Извън тези казуси, внимание заслужават и още няколко, които илюстрират качеството на правораздаване на първоинстанционните и въззивния военни съдилища:

- Наказателното производство е образувано за деяние, извършено на 21.01.2004 г. Внесен е обвинителен акт на 02.04.2007 г. и е образувано н.о.х.д. № 40/2007 г. на СВС. С разпореждане от 20.04.2007 г. делото е върнато на ДП с

указания за събиране на доказателства, с указания да се посочи в обвинителния акт на кой лист се намират доказателствата и да се прономерова делото. Отново е внесен обвинителен акт и е образувано н.о.х.д. № 132/2007 г. на 04.10.2007 г. На 30.01.2008 г. е постановена оправдателна присъда спрямо единствения подсъдим *и*. В.н.о.х.д. № 70/200 г. е образувано 20.05.2008 г. и с решение от 13.06.2008 г. присъдата е отменена и делото е върнато на прокурора. На 31.10.2011 г. е образувано н.о.х.д. № 211/2011 г., като обвинителният акт е внесен срещу друго лице – *..* На 22.02.2012 г. е постановена осъдителна присъда. В.н.о.х.д. № 34/2012 г. е образувано на 15.05.2012 г. и с решение от 21.06.2012 г. присъдата е отменена и делото е върнато на прокурора. На 11.10.12 г. е образувано н.о.х.д. № 309/12 г. по внесен обвинителен акт срещу трима подсъдими – *и*, като делото е върнато на ДП с разпореждане от 10.12.2012 г. По в.н.ч.д. № 1/2013 г. ВоАС е потвърдил разпореждането. Отново е внесен обвинителен акт и на 06.06.2013 г. е образувано н.о.х.д. № 146/2013 г., като отново е постановено разпореждане за връщане, потвърдено с определение на въззивния съд по в.н.ч.д. № 46/2013 г. от 24.09.13 г. На 18.02.2014 г. отново е внесен обвинителен акт, срещу двама подсъдими – *и* и *и*, и образуваното н.о.х.д. № 15/14 г. е прекратено на 31.03.2014 г. и е върнато на прокурора, като разпореждането е потвърдено от ВоАС по в.н.ч.д. № 11/2014 г. На 10.06.2014 г. е образувано н.о.х.д. № 100/2014 г. На СВС присъдата е постановена на 07.04.2015 г. По в.н.о.х.д. № 15/2015 г. на ВоАС присъдата е била изменена. С решение на н.д. № 220/2016 г. на ВКС, 3 НО, въззивното решение е отменено и делото е върнато за ново разглеждане на въззивния съд.

Описаното развитие на наказателното производство е показателно за практиката на многократно връщане на делото на прокурора от съдията-докладчик, както и двукратно връщане на досъдебното производство с решението на въззивната инстанция.

- За деяние, извършено на 08.10.2008 г. по чл. 123 от НК, е внесен обвинителен акт в СВС. След петнадесето съдебно заседание производството е прекратено и делото е изпратено на ВКС по спор за подсъдност, като ВКС е върнал делото за продължаване на производството. С присъда от № 269/11.07.2011 г. по н.о.х.д. № 269/2009 г. на СВС подсъдимите *и* *и* са оправдани. Първоинстанционната присъда е била предмет на въззивна проверка за първи път в

производството по в.н.о.х.д. № 47/2011 г. на ВоАС, приключило с изцяло потвърдително решение № 55/09.11.2011 г., което е отменено с решение № 57/15.03.2012 г. по н.д. № 3112/2011 г. на I н.о. на ВКС. При второто по ред производство пред въззивния съд по в.н.о.х.д. № 24/2012 г. присъдата на СВС е отменена изцяло с решение № 27/09.07.2012 г. и делото е върнато за ново разглеждане от първоинстанционния съд. Поради невъзможност на последния да образува състав, производството е възложено с определение № 142/01.11.2012 г. на III н.о. на ВКС по ч.н.д. № 1899/2012 г. за разглеждане и решаване от Пловдивския военен съд. С присъда № 20/19.05.2014 г., постановена по н.о.х.д. № 459/2012 г., Пловдивският военен съд е оправдал подсъдимите. С въззивно решение № 12/06.07.2015 г., постановено по в.н.о.х.д. № 35/14 г., ВАПС е потвърдил присъдата. С решение по н.д. № 1195/2016 г. ВКС е отменил въззивното решение и е върнал делото за ново разглеждане на апелативния съд.

Това производство е показателно за неразумност на срока по причини в дейността на военните съдилища.

- За деяния, извършени в периода 2008 г. – 2011 г., е образувано наказателно производство срещу

С присъда № 67/21.05.2013 г., постановена по н.о.х.д. № 420/12 г., Пловдивският военен съд е признал подсъдимия за невиновен по повдигнатите му обвинения за следните престъпления: по чл. 387, ал. 1 от НК, чл. 339, ал. 1 от НК, чл. 202, ал. 1, т. 1, вр. чл. 201, вр. чл. 311, вр. чл. 26 от НК. С въззивно решение № 0031/18.09.2013 г., по в.н.о.х.д. № 0038/13 г., Военно-апелативният съд е потвърдил изцяло оправдателната присъда. С решение № 592/14.05.2014 г., постановено по н.д. № 2115/13 г. по описа на ВКС, II н.о., е отменил въззивното решение в частта, с която е потвърдена първоинстанционната присъда относно обвинението за престъпление по чл. 311, ал. 1 от НК, като е върнал делото на Военно-апелативния съд за ново разглеждане в тази част. С решение № 0020/04.07.2014 г., постановено по в.н.о.х.д. № 0020/14 г., Военно-апелативният съд е отменил първоинстанционната присъда в частта досежно обвинението по чл. 311, ал. 1 от НК и е върнал делото на Пловдивски военен съд за ново разглеждане, вместо да го разгледа сам от стадия на съдебното заседание, съобразно решението на ВКС, като освен това е указал на първоинстанционния съд да изпълни задължителните указания в касационното решение. С присъда № 3/21.04.2015 г.,

постановена по н.о.х.д. № 106/2014 г., Пловдивският военен съд е оправдал подсъдимия по обвинението по чл. 311, ал. 1 от НК. С решение № 0021/28.08.2015 г., постановено по в.н.о.х.д. № 023/15 г., Военно-апелативният съд е изменил първоинстанционната присъда в частта относно мотивите, като е приложил чл. 9, ал. 2 от НК. С решение № 403/2016 г. по н.д. № 1345/2015 г. на ВКС, 3-то НО, въззивното решение е оставено в сила.

Това наказателно производство е илюстративно по отношение на приложението на чл. 9, ал. 2 от НК, а също и по отношение на неспазване от ВАПС на задължителните указания на касационната инстанция по чл. 355, ал. 1, т. 1 от НПК.

- С присъда № П-5/23.06.2014 г. по н.о.х.д. № П-5/2014 г. СВС признал подс. , за невинен и го е оправдал по обвинението за престъпление по чл. 385, пр. 1 от НК. С решение № П-29/17.12.2014 г. по в.н.о.х.д. № П-33/2014 г. ВоАС е изменил първоинстанционния съдебен акт само относно основанията за оправдаване, като е приел приложение на чл. 9, ал. 2 от НК. С решение на ВКС № 117/30.03.2015 г., по н.д. № 115/15 г., решението на ВоАС е отменено, като ВКС е счел, че материалният закон е приложен неправилно, тъй като деянието не попада в обхвата на чл. 9, ал. 2 от НК и делото е върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивната инстанция. При новото разглеждане на делото е постановено въззивно решение № П-15/30.07.2015 г., по в.н.о.х.д. № П-12/15 г. по описа на ВоАС, с което отново е приложен чл. 9, ал. 2 от НК.

С решение на ВКС № 450/14.01.2016 г., по н.д. № 1328/15 г. на 1-во НО, решението е отменено поради неизпълнение на указанията на касационната инстанция и делото е върнато за ново разглеждане. При поредното въззивно производство е постановена нова въззивна присъда по в.н.о.х.д. № 6/16 г., с която е отменена оправдателна присъда на СВС и подсъдимият е осъден за престъпление по чл. 385, пр. 1 от НК. С решение № 133/20.06.2016 г. по н.д. № 469/2016 г. на ВКС, 1-во НО, присъдата е оставена в сила.

Това производство е показателно за липса на капацитет на съда за решаване на дело, което не представлява фактическа и правна сложност.

Изводите от посочените производства са за непознаване на правомощията на съдията-докладчик и на принципните положения, залегнали

в ТР № 2/2002 г. на ВКС, за непълноценно осъществяване на тези правомощия поради липса на задълбоченост при проверката за условията за насрочване на делото в съдебно заседание. Този порок води до забавяне на приключването на наказателното производство с окончателен акт, понеже се констатира немалко случаи на практика, в които делото се връща на досъдебното производство от въззивната инстанция.

Не може да бъде оставен без внимание и фактът, че количеството разгледани и решени дела не е безспорен критерий за работата на тези органи на съдебната власт, понеже по един казус при многократното връщане на делото в предходна процесуална фаза се образуват множество дела.

Като системен проблем в материалноправен аспект се откроява противоречивата практика на военните съдилища, а в някои случаи и неразбиране и неправилно прилагане на института на „малозначителност“ на деянието по чл. 9, ал. 2 от НК.

В част от описаните касационни решения, чрез критиките към въззивните съдебни актове, се съдържа и косвена оценка на потвърдените с тях първоинстанционни присъди, доколкото въззивните съдебни състави са изразили пълно съгласие с направените от тях фактически и правни изводи. В друга част, отново чрез средствата на инстанционния контрол върху въззивните актове, се съдържа и оценка за тяхното коригиращо по отношение на първостепенните присъди съдържание. За пример може да послужи процесуалната история на н.о.х.д. № 7/2013 г. на Сливенския военен съд. Постановената от него присъда от 17.05.2013 г. е частично изменена от Военно-апелативния съд с решение по дело № 32/2013 г., което е изцяло отменено от ВКС по к.н.о.х.д. № 976/2014 г. и делото е върнато за ново разглеждане. Последното приключило с оправдателна присъда № 7/23.03.2015 г. по в.н.о.х.д. № 5/2015 г. на Военно-апелативния съд. Тя на свой ред била отменена от ВКС с решение от 13.10.2015 г. по к.н.о.х.д. № 974/2015 г. Съдебният състав отбелязал, че въззивната инстанция, след като оправдала подсъдимите по обвинението по чл. 212 от НК, е пропуснала да отговори на въпроса, дали може по установените факти и в рамките на обстоятелствената част от обвинението деянието да бъде квалифицирано като друго престъпление. При трето поред разглеждане, Военно-апелативният съд с решение от 11.12.2015 г. по в.н.о.х.д. № 30/2015 г. приел, че е допуснато нарушение на материалния закон от първата инстанция, но

също така и отстранимо съществено нарушение на процесуалните правила на досъдебното производство, тъй като не е проведено разследване за вероятно извършеното престъпление, отменил първоинстанционната присъда, прекратил производството и *върнал делото на прокурора за ново разглеждане*.

Казусът красноречиво показва /без да се навлиза в коментар на уникалността на предприетите от апелативния съд процесуални действия и тяхното несъответствие с указанията на два касационни състава на ВКС/, корелацията между постиженията и пропуските на въззивната инстанция и първостепенните военни съдилища, както и несигурността на самостоятелния статистически анализ на делата, преминали единствено въззивен контрол. За да послужи като база за категорични управленски изводи информацията за потвърдените или коригирани актове на първоинстанционните военни съдилища, от второстепенния съд трябва да се ценят и с оглед завършен цикъл на инстанционен контрол.

Основните пропуски, които апелативният съд открил самостоятелно, са свързани със :

- приложението на процесуалните правила за първоинстанционното производство, включително в стадия *действия по даване ход на делото в съдебно заседание* /в.н.о.х.д. № 1/2014 г., в.н.о.х.д. № 44/2013 г., в.н.о.х.д. № 8/2014 г., в.н.о.х.д. № 29/2015 г., в.ч.н.д. № 3/2014 г., в.н.о.х.д. № 99/2014 г., в.н.о.х.д. № 37/2014 г., в.н.о.х.д. № 36/2014 г. /,
- редът за призоваване и предпоставките за задочно производство /в.н.о.х.д. № 13/2015 г./,
- противоречия между диспозитив и мотиви /в.н.о.х.д. № 8/2014 г., в.н.о.х.д. № 13/2015 г., в.н.о.х.д. № 31/2014 г., в.н.о.х.д. № 28/2014 г./,
- неправилно приложение на чл. 9, ал. 2 от НК /в.н.о.х.д. № 3/2015 г. и др/,
- нарушаване на реда на съдебното следствие /в.н.о.х.д. № 44/2014 г./,
- грешки при събиране, проверка и анализ на доказателствата и доказателствените средства /в.н.о.х.д. № 25/2014 г./,

- липса на мотиви /в.н.о.х.д. № 15/2014 г., в.н.о.х.д. № 24/2014 г., в.н.о.х.д. № 19/2014 г. – това съществено процесуално нарушение въззивните състави са установили едва при второто гледане на последните две дела и след произнасяне на ВКС/.

Ограничен брой решения са свързани с обсъждане на материалния закон /в.н.о.х.д. № 10/2014 г., в.н.о.х.д. № 2/2015 г., в.н.о.х.д. № 7/2014 г./

Впечатлява големият брой въззивни отменителни решения, базирани върху дефекти в съдържанието на обвинителния акт, които първата инстанция не е съзряла, но които са преценени като засягащи правото на защита на подсъдимия. Очевидно практиката на съдилищата, както и отговорното отношение на съдиите-докладчици към процедурата по подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание, се нуждаят от сериозно осмисляне, тъй като връщането на делото на прокурора от втората инстанция е един от най-неприемливите варианти за развитие на наказателното производство.

Липсата на мотиви в различните констатирани варианти – непълни или противоречиви, на фона на малката натовареност на първоинстанционните съдилища, също така е тревожен сигнал за занижени стандарти на правораздаване.

Посочените дела показват дефицити в готовността на първоинстанционните и въззивни състави да решават различни по сложност от фактическа и правна страна казуси.

Генезисът на тяхното формиране е в комплекс от фактори, сред които се откроява дългогодишната ограничена по обем съдебна практика, която не стимулира индивидуалната компетентност и служебно усърдие. При констатации, че в рамките на едно производство няколко състава не стигат до стабилен съдебен акт, а казусите не предпоставят дискусия по правото извън доказателствения контекст, се налага извод за необходимост от решително обогатяване на уменията на съдиите в реална работна среда.

Бързина на производствата

Статистическите данни за бързината на производствата не сочат на системни проблеми пред военните съдилища.

Военно-окръжните съдилища през 2014 г. са свършили в тримесечен срок 88% от делата, а през 2015 г. – 96,5%. За Военно-апелативния съд тези цифри са съответно 95% за 2014 г. и 92% за 2015 г. Тримесечният срок, макар да е често използван показател за качеството на правораздаване, е твърде ошетен от емпирична база, защото не отразява продължителността на разглеждане на делото от сезирането на съда до влизане в сила на окончателния съдебен акт. При последователни и многобройни отмени и рестартиране на производствата, продължителността на самостоятелните дела в отделните инстанции губи своето решаващо значение и не следва да бъде надценявана.

На практика срочността при произнасяне на съдебните състави и насрочване на съдебните заседания е само привидна, защото времевият отрязък между извършване на деянието и приключването на производството се измерва в години, понякога повече от десет. Спазването на процесуалните срокове по конкретните производства очевидно не е мерило за разумен срок на тези производства. Неразумността на срока на производствата очевидно се корени в качеството на работата на съдиите от инстанционните съдилища. Не може да бъде оставен без внимание и фактът, че количеството разгледани и решени дела не е безспорен критерий за работата на тези органи на съдебната власт, понеже по един казус при многократното връщане на делото в предходна процесуална фаза се образуват множество дела.

Практика на военните съдилища по дела за мерки за неотклонение по чл. 64 и чл. 65 от НПК и чл. 270 от НПК

Анализът показва следното:

През 2014 г. във военните съдилища няма производства по реда на чл. 64 и чл. 65 от НПК. В този период Военен съд – Сливен е разгледал едно производство по отстраняване от длъжност на обвиняемия – по чл. 69 от НПК.

През 2015 г. във Военен съд – Пловдив е разгледано едно производство по реда на чл. 64 от НПК, във Военен съд – Сливен са разгледани 14 производства по

реда на чл. 64 и чл. 65 от НПК. Софийски военен съд през 2015 г. не е разглеждал производства по посочения ред.

Посочената статистика навежда на извод, че Военен съд – Сливен е съдът, разглеждал съществен брой производства по вземане и контрол на мярка за неотклонение „задържане под стража“ или „домашен арест“ на досъдебното производство. Поради това, преценката за качеството на съдебните актове се извършва въз основа на постановените такива от посочения военен съд.

Във връзка с качествения анализ, преди всичко следва да се отбележи, че от представените актове не е видно дали те са били обявени незабавно публично на страните в съдебното заседание, каквото е законовото изискване.

Прегледът на произнасянията на първоинстанционния съд по искане за изменение на мярката за неотклонение по реда на чл. 65 от НПК сочи, че задължението на съда да обсъди предпоставките – обосновано подозрение за авторство и наличие на опасностите от укриване или извършване на престъпление, се изпълнява до известна степен формално, като се декларира липса на новонастъпили обстоятелства или се препраща към първоначалното определение за вземане на мярката за процесуална принуда /например – определяния по ч.н.д. № 110/2015 г., по ч.н.д. № 111/2015 г., по ч.н.д. № 156/2015 г., по ч.н.д. № 162/2015 г./.

Следва да се отбележи, обаче, че по-голямата част от съдебните актове отразяват формирането на вътрешното убеждение на съдилищата по отношение законността на задържането на обвиняемото лице.

Положително е, че при преценката за законосъобразността на изпълняваната мярка за неотклонение, се съобразява срокът на задържането, поведението на компетентните органи, срочността при извършване на процесуално-следствените действия.

В част от определенията по реда на чл. 64 от НПК не се съдържа изискуемата от закона аргументирана преценка за наличието на предпоставки за вземане на най-тежката мярка за неотклонение „задържане под стража“, като само декларативно се сочи обоснованост на подозрението за авторство и наличие на опасностите /например – определение по н.ч.д. № 24/2015 г., по н.ч.д. № 207/2015 г./.

От постановените определения по реда на чл. 64 и чл. 65 от НПК, предмет на въззивен контрол от ВАПС са били 11. При това са потвърдени 10, само едно е отменено. Преобладаващият брой потвърдени актове е основание за извод за качество на първоинстанционните определения по мерки за неотклонение.

Преценката на съдържанието на определенията на въззивния съд сочи на пълноценно осъществяване на контрол и на добро познаване на предпоставките за вземане и продължаване на най-тежките мерки за неотклонение, както и на обстоятелствата, относими към преценката за законосъобразността на мярката за неотклонение. Може да се желае по-голяма задълбоченост при обсъждане на обстоятелствата, аргументиращи наличието на предпоставките за вземане и продължаване на мярката за неотклонение, като малка част от съдебните актове са доста пестеливи в аргументацията /например определение по ч.н.д. № 29/2015 г./.

Единственото определение на първоинстанционен съд по реда на чл. 270 от НПК, разгледано в рамките на настоящия анализ, е това, постановено по н.о.х.д. № 166/2014 г.

С него на основание чл. 66 от НПК по служебна инициатива на съда е изменена в по-тежка мярката за неотклонение на подсъдимото лице и е отнета внесената парична гаранция. Това определение прави впечатление с пълното непознаване от съдебния състав на предпоставките за изменение на мярка за неотклонение в по-тежка, на възможностите за санкциониране на неправомерното процесуално поведение на подсъдимия. Логично, този акт е отменен с определение на въззивната инстанция.

Представени са 11 определения на ВоАС за въззивен контрол на актове по реда на чл. 270 от НПК. От тях – с три е постановена отмяна на първоинстанционния акт, едно производство е прекратено, а останалите седем акта са потвърдени. Значително по-големия брой потвърдителни определения сочи на добро качество при произнасяне от военните съдилища по искания за изменение на мерки за процесуална принуда в хода на съдебното производство.

Определенията на ВоАС в голямата си част са добре мотивирани, с наличие на съображения за всички обстоятелства от значение за преценката в това производство. Липса на мотиви се констатира по два акта – по ч.н.д. № 013/2014 г. и по ч.н.д. № 05/2014 г.

Диференцирани процедури

За периода 2014-2015 г. по реда на диференцираните процедури по глава двадесет и седма, глава двадесет и осма и глава двадесет и девета от НПК в трите

военни съдилища за разгледани общо 159 производства. Най-голям дял сред тях имат тези казусите на освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание – общо 106, от които малко повече от половината /58/ са на Военен съд – Пловдив. Инцидентни са случаите, когато съдът е приложил чл. 78а от НК в рамките на общ състезателен процес – общо по 5 дела, стартирали с обвинителни актове.

Производства по реда на Глава 27 от НПК

Военен съд – Пловдив за анализирания период е разгледал най-много производства по реда на съкратено съдебно следствие в двете му процедури, в сравнение с останалите първоинстанционни военни съдилища.

Представени са две присъди, постановени по реда на съкратено съдебно следствие по чл. 371, т. 1 от НПК, както и две присъди, постановени по реда на съкратено съдебно следствие по чл. 371, т. 2 от НПК за 2014 г. За 2015 г. броят на разгледаните дела по този ред се е увеличил, като едно дело е разгледано по чл. 371, т. 1 от НПК и осем дела по реда на чл. 371, т. 2 от НПК.

Постановените присъди не дават възможност да се проследи спазването на процесуалните правила при провеждането на съкратено съдебно следствие. Не могат да бъдат направени изводи и за това, чия е била инициативата за диференцирана процедура. Само от два акта е видно, че провеждането на съкратено съдебно следствие е иницирано от съдията-докладчик на основание чл. 248, ал. 2, т. 4 от НПК. Не може да бъде проверено и правилното приложение на последиците от съкратено съдебно следствие с признание на фактите от подсъдимия във връзка с наказанието, понеже в съществената си част производствата са приключили или с освобождаване от наказателна отговорност и налагане на административно наказание, или с прилагане на давността.

Във връзка със законосъобразното прилагане на процедурата по чл. 373, ал. 1, вр. чл. 371, т. 1 от НПК, в решение № 403/20.03.2016 г. по н.д. № 1345/2015 г. на 3-то НО на ВКС, е констатирано незаконосъобразно приобщаване на обяснения на обвиняем на досъдебното производство на основание чл. 371, т. 1 от НПК.

В Софийския военен съд за двегодишния период има разгледано само едно производство по реда на диференцираната процедура по чл. 371, т. 2 от НПК. Този

факт може да бъде оценен като липса на активност на съдията-докладчик след преценка на материалите по досъдебното производство да насрочи делото по реда на диференцирана процедура.

Военен съд – Сливен през 2014 г. е провел по две дела съкратено съдебно следствие – в хипотезата на чл. 371, т. 1 и чл. 371, т. 2 от НПК. През 2015 г. е провел три диференцирани процедури. От съдържанието на съдебните актове не могат да бъдат направени заключения досежно спазване на правилата за съответната диференцирана процедура.

Провеждането на съкратено съдебно следствие в двете хипотези на глава двадесет и седма на НПК се базира на оскъдна емпирична база. За изследвания период чл. 371, т. 1 от НПК е приложен само по 7 производства, а чл. 371, т. 2 от НПК – по 11.

Производства по реда на Глава 29 от НПК

Споразуменията по чл. 382 от НПК са 26, а по чл. 384 от НПК /в съдебно производство/ – 9, или общо по глава двадесет и девет от НПК – 35. Има информация само за един случай /в Софийския военен съд/ през 2014 г., когато съдът не е одобрил споразумение.

Производствата са проведени при спазване на предвидената в закона процедура, обективизирана е длъжимата от съда преценка по чл. 382, ал. 7 от НПК.

От проведените интервюта се получава информация, че за наказателните дела, по които е одобрено споразумение за решаване на делото, не е било искано възобновяване.

Изводът, който може да се направи, е за добро познаване и законосъобразно прилагане на процедурата за одобряване на постигнато между страните споразумение за решаване на делото.

Анализът се натъкна на прецедент, заслужаващ критика – драстично несъобразяване със законовия регламент за преценката на съда при одобряване на представено от страните споразумение, обективизирано в определение по н.о.х.д. №

166/2014 г. на СВС, като съдът е отказал да одобри споразумението поради противоречие със закона и морала „не като съдържание, а като отражение на повдигнатите обвинения“.

Съдебни актове по чл. 249, ал. 3, вр. ал. 1, вр. чл. 248, ал. 2, т. 3 от НПК и по чл. 288 от НПК

Софийски военен съд.

За 2014 г. са постановени 11, а за 2015 г. – 6 разпореждания на съдия-докладчик за прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на прокурора за отстраняване на допуснати нарушения /две от разпорежданията са за прекратяване на съдебното производство по а.н. дело/. В основната си част съдебните актове съдържат обосновка, свързана със съдържанието на обвинителния акт и съответствието му с изискванията на чл. 246, ал. 2 от НПК, както и с констатирани противоречия между обстоятелствена част и диспозитив. Констатира се неприемлива практика – в един от актовете съдията-докладчик е дал недопустими указания за приложението на материалния закон /н.о.х.д. № 10/2014 г./; един от актовете страда от липса на мотиви /н.о.х.д. № 206/2014 г./, като при въззивния контрол ВАПС е изменил съдебния акт.

За проверявания период е постановено едно разпореждане за прекратяване на наказателното производство на основание чл. 250 от НПК и едно определение за прекратяване на наказателното производство по образувано а.н. дело.

За периода по реда на чл. 288 от НПК са прекратени 2 съдебни производства и делото е върнато на прокуратурата. Тези актове заслужават критика. Така, производството по н.о.х.д. № 166/2014 г. е прекратено, след като съдът е отказал да одобри представено споразумение в съдебната фаза, като основанията за прекратяване, както са отразени в определението, недопустимо съставляват указания към прокуратурата по приложение на материалния закон и за привличане на обвиняемия по определен състав от НК. По а.н.д. № П-163/2014 г., макар съдебният състав да се е позовал на хипотезата за прекратяване на съдебното производство в диференцираната процедура по Глава 28 от НПК – чл. 378, ал. 3, поради установени нови фактически положения, е изложил редица съображения по

съдържанието на Постановлението и неяснота на обвинението, които на практика обосновават основанието – допуснато съществено нарушение на процесуалните правила.

Необходимо е да бъде направена констатацията, че едно и също наказателно производство многократно се връща на прокурора за отстраняване на допуснати нарушения на процесуалните правила, което освен индикция за качеството на разследването и основно за годността на обвинителния акт да постави начало на съдебното производство, може да се интерпретира и като липса на достатъчно яснота в актовете на съдията-докладчик, какви недостатъци следва да бъдат отстранени.

Военен съд – Сливен.

За 2014 г. в този първоинстанционен съд са постановени общо 7 разпореждания по чл. 249, ал. 3, вр. ал. 1, вр. чл. 248, ал. 2, т. 3 от НПК, от които – едно по а.н. дело. В четири от разпорежданията се обосновават недостатъци на обвинителния акт, като в едно от тях се констатира и процесуални нарушения при повдигане на обвинението. Две от разпорежданията са поради неподсъдност на делото.

През 2015 г. са постановени общо 5 разпореждания, едно от които по а.н. дело. Едно от разпорежданията за прекратяване на съдебното производство е поради невъзможност съдът да сформира състав, две – поради съдържанието на обвинителния акт, и в едно от разпорежданията мотивите на съда са напълно неясни /н.о.х.д. № 90/2014 г./.

Принципно, представените за извършване на анализа разпореждания не търпят укор като форма и съдържание. Като недостатъци могат да бъдат посочени тези, че в едно от разпорежданията /н.о.х.д. № 105/2014 г./ са обсъдени обстоятелства, които не се контролират – напр. технически пропуски, и въпрос дали спрямо обвиняемия действия мярка за неотклонение, по н.о.х.д. № 95/2014 г. недопустимо са обсъждани доказателствена обезпеченост на фактическите изводи и пропуски в разследването.

Много съществен акцент по отношение на ВС – Сливен е обстоятелството, че за 2015 г. са постановени 9 определения за прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на прокурора по реда на чл. 288 от НПК. Обстоятелството, че допуснати на досъдебното производство съществени нарушения на процесуалните правила се констатира едва в хода на съдебното

следствие – по искане на страните или служебно, е лош атестат за съдията-докладчик, понеже той не е изпълнил надлежно задълженията си в предходен процесуален стадий. Освен това, прочитът на определенията за прекратяване на съдебното производство и връщане делото на прокурора сочи, че това се извършва на основания извън предвидените в чл. 288, ал. 1, т. 1 от НПК и е в драстично противоречие със закона и константната съдебна практика. Напр. по н.о.х.д. № 37/2015 г. е постановено връщане на посоченото основание поради необезпеченост на обвинението с доказателства; по н.о.х.д. № 2/2015 г. – поради липса на доказателства; по н.о.х.д. № 100/2014 г. са обсъждани обстоятелства по съществото на обвинението, а по н.о.х.д. № 23/2015 г. и необходимост от разследване по отношение на други лица; по н.о.х.д. № 5/2015 г., н.о.х.д. № 168/2015 г., по н.о.х.д. № 154/2015 г. мотивите за прекратяване на съдебното производство са неясни или липсват. Изложеното обосновава извод за трайно неправилна практика при прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на прокурора на основание чл. 288, ал. 1, т. 1 от НПК

Военен съд Пловдив.

За анализирания период през 2014 г. са постановени общо 4 разпореждания по реда на чл. 249, вр. чл. 248 от НПК, през 2015 г. едно – по а.н. дело. В голямата си част са аргументирани с недостатъци в съдържанието или наличие на противоречия във внесенния обвинителен акт.

През 2014 г. е постановено едно определение по чл. 288, ал. 1, т. 1 от НПК, а през 2015 г. – две. В едно от определенията напълно незаконосъобразно делото е върнато за разследване и срещу други лица /н.о.х.д. № 95/2014 г./, определението по н.о.х.д. № 288/2015 г. също сочи на непознаване на предпоставките на процесуалния институт.

Прочитът на съдебните актове по чл. 249, вр. чл. 248 от НПК на първоинстанционните военни съдилища води до извод, че в принципен план не са налице основания за критика на работата на съдиите-докладчици, но изводите за качеството на работа в този изключително важен процесуален стадий, следва да се направят във връзка с последващите произнасяния от инстанционните съдилища по конкретното наказателно производство. А както вече беше посочено при анализа на отменените съдебни актове, както и във връзка с производства, които многократно са били връщани на досъдебното производство, големият относителен дял на отменени и върнати дела от апелативната инстанция, на многократно връщани дела,

сочи на липса на компетентност на съдията-докладчик от първостепенния съд да прецени дали на ДП са били допуснати съществени отстраними нарушения на процесуалните правила и дали обвинителният акт е годен да очертае фактическата и правна рамка на обвинението. Налага се извод, че е налице системен проблем в стадия „действия на съдията докладчик“, което от своя страна създава предпоставки за отмяна на постановления по същество съдебен акт.

Много лош атестат за качеството на работа на първоинстанционните съдии са немалкият брой прекратени в хода на съдебното следствие съдебни производства и върнати на прокурора за отстраняване на допуснати съществени нарушения на процесуалните правила /най-голям е броят на тези определения във ВС – Сливен/. Посоченото обстоятелство сочи, че съдията-докладчик не е осъществил правомощията си при насрочване на делото и е пропуснал да съзри нарушения, ако такива са били налице. От друга страна, съществена част от определенията по чл. 288, ал. 1, т. 1 от НПК сочат на непознаване на предпоставките за прекратяване на съдебното производство и на материята на съществените нарушения на процесуалните правила.

Военно-апелативен съд.

От описаните съдебни актове по чл. 249 от НПК, предмет на въззивен контрол са били дванадесет. Апелативният съд е постановил: седем определения за потвърждаване на разпореждането, отменил е четири и е постановил едно определение за прекратяване на производството. Постановил е едно определение за контрол на произнасяне по чл. 250 от НПК – потвърдително.

Само едно определение, постановено по реда на чл. 288, ал. 1, т. 1 от НПК, е било предмет на въззивен контрол и е било потвърдено.

Актовете по въззивен контрол на разпореждания на съдия-докладчик за прекратяване на съдебното производство и връщане на делото на прокурора, са мотивирани и сочат на задълбочена преценка за правилността на изводите на първоинстанционните съдилища. В малка част от актовете се набелязва дефицит на мотиви.

Видно е, че повече от половината от разпорежданията на съдия-докладчик са потвърдени при въззивния контрол, но процентът на отменените не е пренебрежимо малък и отново е индикатор за недобро познаване на същността на съществените процесуални нарушения от първоинстанционните съдии.

Обобщено, посочените по-горе резултати от извършени инстанционни проверки не оправдават очакванията за осезаем стабилитет на постановените актове от военните съдилища, обусловен от по-големия времеви и човешки ресурс, с който те разполагат. Напротив, те показват една неприемлива корелация между малко на брой дела и голям процент отменени и изменени актове.

Ръководствата на военните съдилища описват редица организационни мерки за постигане на по-добри крайни резултати от дейността им – обобщаване и обсъждане на отменените и изменени решения и определения, участие в обучения, дискусии и семинари. Председателят на Военен съд – Пловдив, полк. Румен Катрев, вижда необходимост от повишаване квалификацията само на един съдия. Във военните съдилища в София и Сливен е преценено, че следва да продължи наложената практика за повишаване на професионалното ниво на всички съдии чрез различни форми и средства, съобразяване с практиката на ВКС и на въззивната инстанция, като се отчитат критериите за отмяна на съдебните актове и тенденциите при определяне размера на наказанията. В проведена среща с председателя на Военно-апелативния съд – полк. Фикийн, той изрази мнение, че влошеното качество на правораздаване в проверявания период се дължи на неблагоприятното влияние, което кадрови сътресения /смяна на ръководство с повдигане на обвинения/ и структурни промени /съкращаване на броя на съдилищата/ са оказали върху мотивацията на съдиите, и заяви, че ще поддържа устойчива политика на непрекъснат анализ на причините за ревизиране на обжалваните актове, съпроводена с гъвкава реакция за преодоляване на пропуските.

ИЗВОДИ

1. Ефективността на анализиранияте структури в общата картина на съдебната карта е незадоволителна в контекста на ангажирания в дейността им човешки и материален ресурс.
2. Натовареността на военните съдилища е значително по-малка от тази на останалите съдилища.
3. Постъплението на дела не сочи на трайна тенденция за увеличаване на производствата, свързани с осезаемо потребление на ресурс.
4. Експоненциално расте броят на разпитите пред съдия по чл. 222 и чл. 223 от НПК и на наказателно частни дела. Преценката за необходимост от разпити през съдия е извън правомощията на съда и е отговорност на органа на разследване.
5. Стабилитетът на постановените актове е незадоволителен и би могъл да се повиши при по-високо професионално ниво на съдиите. Изразяваме становище, че потенциалът на назначените военни съдии не търпи развитие поради ограничената им професионална изява.
6. Насрочването на делата и изготвянето на съдебните актове са в рамките на процесуалните срокове. При направените констатации за наказателни производства, които включват образуване на отделни дела поради многократни отменявания и връщания за ново разглеждане, би следвало да не се преувеличава значението на

тези *частични срокове*, а съдилищата да се насочат към разглеждане на казусите в разумен срок с визия за цялостното им развитие до приключване с влязъл в сила акт.

7. Отчетността на съдебната дейност не е непосредствено ориентирана към отразяване на реални резултати по всяко дело, разбирани като стабилитет на постановените актове след приключване на пълния цикъл на проверка и обща продължителност на наказателното производство.

ИЗТОЧНИЦИ:

Анализ на ВСС на натовареността на военните съдилища и военно-окръжните прокуратури през 2014 г.;

Анализ ВСС на натовареността на органите на съдебната власт (съдилища) през 2014 г.;

Доклад на ВКС за прилагането на закона и за дейността на съдилищата през 2015 г.;

Доклад за дейността на наказателна колегия на Върховния касационен съд през 2015 г.;

Доклад за дейността на наказателна колегия на Върховния касационен съд през 2014 г.;

Писмо с изх. № 656/21.06.2016 г. на Военно-апелативния съд;

Писмо с изх. № 577/03.06.2016 г. на Военно-апелативния съд;

Аналитични доклади на Военно-апелативния и военно-окръжните съдилища за причините за отменените и изменени съдебни актове от Върховния касационен съд и военно-окръжните съдилища;

Отчетен доклад за дейността на Военно-апелативния съд и военните съдилища в Република България през 2015 г.;

Отчетен доклад за дейността на Военно-апелативния съд и военните съдилища в Република България през 2014 г.;

Отчетен доклад за дейността на Софийския военен съд през 2015 г.;

Отчетен доклад за дейността на Софийския военен съд през 2014 г.;

Отчетен доклад за дейността на Военен съд - Пловдив през 2015 г.;

Отчетен доклад за дейността на Военен съд - Пловдив през 2014 г.;

Отчетен доклад за дейността на Военен съд - Сливен през 2015 г.;

Справки от Военно-апелативния съд в хода на изготвяне на анализа;

Срещи с председателите на Военно-апелативния съд и Софийския военен съд;

Елена Авдева- съдия във ВКС, Наказателна колегия
Лада Паунова – съдия във ВКС, Наказателна колегия
с техническото сътрудничество на **Димитър Цончев** – съдебен
помощник във ВКС

София , м.юли 2016 г.